

PRE NEGO ŠTO
ZASPIM

STIVEN VOTSON

Preveo Miroslav Bašić-Palković

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

Za moju majku, i za Nikolasa.

*Rođen sam sutra,
Danas živim,
Ubilo me je juče.*

PARVIZ AUZIJA

PRVI DEO
DANAŠNJI DAN

Spavaća soba mi deluje čudno. Neobično. Ne znam gde sam, niti kako sam tu dospela. I ne znam kako ću se vratiti kući.

Noć sam provela ovde. Probudio me je neki ženski glas, isprva sam mislila da je u krevetu pokraj mene, ali sam onda shvatila da je neka žena čitala vesti na radio-budilniku, a kada sam otvorila oči zatekla sam sebe na ovom mestu. U ovoj sobi koja mi nije poznata.

Čim su mi se oči privikle na gotovo potpuni mrak, osvrnula sam se oko sebe. Na vratima garderobera visi bade-mantil, ženski, ali za neku ženu mnogo stariju od mene, a tu su i neke tamne pantalone uredno presavijene preko naslona stolice ispred toaletnog stočića, i to je manje-više sve što mogu da razaznam. Budilnik mi deluje složeno, ali pronalazim dugme kojim se najverovatnije gasi. Uspela sam.

Upravo u tom trenutku čujem neko glasno udisanje vazduha iza sebe i shvatam da nisam sama. Okrećem se. Vidim nečiju kožu i crnu kosu prošaranu sedim vlasima. Neki muškarac. Leva ruka mu viri ispod pokrivača, a na domalom prstu šake ima zlatnu burmu. Zamalo nisam prostenjala. *Znači ovaj ne samo što je mator i sed, već je izgleda i oženjen, mislim se u sebi. Ne samo što sam se kresnula sa oženjenim čovekom, nego sam to izgleda učinila u njegovom domu, u postelji koju inače verovatno deli sa svojom suprugom.* Ponovo se spuštam na krevet, da se malo priberem. *Treba da me je sramota.*

Pitam se gde mu je žena. Treba li da brinem da bi nam svakog trenutka mogla upasti? Zamišljam je kako stoji na drugoj strani sobe i vrišti

nazivajući me kurvom. Kao mitska Meduza. Sa gomilom zmija na glavi. Pitam se kako li ću se odbraniti, ako se zaista i pojavi, i da li je to uopšte moguće. Međutim, ovaj tip u krevetu mi ne deluje zabrinuto. Okrenuo se i nastavlja da hrče.

Ležim i ne mrdam. Obično mogu da se prisetim kako sam dospela u situaciju poput ove, ali danas mi nešto i ne ide. Mora da sam bila na nekoj žurci, ili sam skoknula do nekog kafića ili noćnog kluba. Mora da sam bila opasno nacvrckana. Dovoljno nacvrckana da se sada ničega ne sećam. Dovoljno nacvrckana da odem kod nekog muškarca sa burmom na ruci i maljama na leđima.

Pomeram pokrivač najnežnije moguće, i sedam na ivicu kreveta. Prvo moram do kupatila. Izbegavam papuče koje mi stoje pred nogama – na kraju krajeva jedno je pojebati se sa nečijim mužem, ali ja nikada ne bih mogla da nosim obuću neke druge žene. Bosonoga, kradomice odlazim do stepeništa. Svesna da sam gola, plašim se da ne odaberem pogrešna vrata i naletim na nekog drugog ukućanina, možda na njegovog sina tinejdžera. Ali odmah mi je lakše – vidim odškrinuta vrata kupatila, ulazim i zaključavam ih za sobom.

Sedam na ve-ce šolju, puštam vodu i okrećem se da operem ruke. Pokušavam da dohvatim sapun, ali nešto nije u redu. Isprva mi nije sasvim jasno o čemu se radi, ali onda shvatam. Ruka koja se dohvatila sapun ne izgleda kao moja. Koža na njoj je naborana, a prsti debeli. Nokti nisu nalakirani, već su izgrizeni skoro do mesa, a isto kao kod onog muškarca u krevetu kojeg sam maločas ostavila u sobi, i na ovoj ruci se nalazi jednostavna, zlatna burma.

Zurim u nju nekoliko trenutaka, pa onda pomeram svoje prste. I prsti na toj ruci koja drži sapun počinju da se pomeraju. Odjednom ostajem bez daha, a sapun pada u umivaonik. Dižem pogled prema ogledalu.

Lice u koje gledam nije moje. Kosa nije bujna, a pritom je ošišana mnogo kraće od moje, koža na obrazima i ispod brade je otromboljena, usne su tanane, a usta obešena. Otima mi se uzdah, bolje reći nemi vrisak koji bi se sigurno pretvorio u zaprepašteni krik da ga ja odmah ne zaustavljam. A onda primećujem i oči. Izborane su, ali uprkos svemu vidim da su moje. Ova osoba u ogledalu sam ja, ali dvadesetak godina starija. Ili dvadeset i pet. Možda čak i više.

Pre nego što zaspim

Ovo nije moguće. Počinjem da drhtim, pa se hvatam za rub umivaonika. Još jedan vrisak kreće da mi se diže iz grudi i izleće iz mene u obliku prigušenog uzdaha. Odmičem se, što dalje od ogledala, i upravo ih tada ugledam: fotografije. Zalepljene lepljivom trakom za zid i za samo ogledalo. Slike, pomešane sa izlepljenim žutim papirićima izvijenim od vlage, sa zabeleškama ispisanim flomasterom.

Uzimam jednu nasumice. *Kristina*, piše na njoj, a jedna strelica pokazuje prema mojoj slici, prema slici ove nove mene, ove stare mene, na kojoj sedim na klupici na keju pokraj nekog muškarca. Ime mi se čini poznato, ali nekako maglovito, kao da moram da se napregnem kako bih poverovala da je zaista moje. Na slici se oboje osmehujemo prema fotoaparatu, držeći se za ruke. Veoma je zgodan, privlačan, pa se približavam i vidim da je to isti onaj čovek sa kojim sam spavala, kog sam ostavila u krevetu. Ispod slike piše *Ben*, a pored toga *tvoj muž*.

Opet mi se otima uzdah, pa naglo skidam sliku sa zida. *Ne*, mislim se. *Ne! Nije moguće...* prelazim pogledom i ostale fotografije. Na svima sam ja – i on pored mene. Na jednoj nosim neku groznu haljinu dok otpakujem nekakav poklon, a na drugoj oboje nosimo istovetne šušlavce i stojimo ispred nekog vodopada dok maleno kućence njuška oko naših stopala. Pored je i slika na kojoj sedim pokraj njega i pijuckam sok od narandže, obučena u onaj bade-mantil koji sam videla u susednoj spavaćoj sobi.

Povlačim se unazad, sve dok na leđima odjednom ne osetim hladne pločice. Upravo mi tada nešto zaiskri, kao da mi se javlja neko sećanje. Dok um pokušava da ga obradi, ono nestaje, poput pepela odnetog lahorom, i ja tada shvatam da u mom životu postoji i ono što je minulo, prošlost, mada se prošlosti ne sećam, a tu je i sadašnjost, a između ta dva nema ničega, osim dugačke, neme praznine koja me je dovela ovamo, do nas dvoje, do ove kuće.

Vraćam se u spavaću sobu. Još uvek pred sobom, u ruci, držim sliku, onu sa mnom i sa ovim čovekom pored kojeg sam se probudila,

„Šta se to dešava?“ kašem vrišteći, a suze mi teku niz lice. Muškarac se pridiže u krevetu, ali su mu oči još uvek napola zatvorene. „Ko si ti?“

„Tvoj muž“, kaže mi. Lice mu je pospano, ali na njemu nema ni traga nerveze. Uopšte ni ne gleda u moje golo telo. „U braku smo već godinama.“

„Kako to misliš?“, kažem mu. Dođe mi da pobeegnem, ali ne znam gde. „*U braku smo već godinama?* Kako to misliš?“

On ustaje. „Izvoli“, kaže, pružajući mi bade-mantil, i čeka da ga obučem. Na sebi ima donji deo pidžame koji mu je prevelik i belu potkošulju. Podseća me na mog oca.

„Venčali smo se hiljadu devetsto osamdeset i pete“, kaže mi. „Pre dvadeset i dve godine. Ti si...“

Prekidam ga: „Šta...?“ Osećam kako mi sva krv nestaje sa lica a soba počinje da se vrti oko mene. Negde u kući čuje se otkucavanje sata, glasno poput udaranja čekića. „Ali...?“ Krenuo je prema meni. „Kako...?“

„Kristina, ti sada imaš četrdeset i sedam godina“, kaže mi. Gledam tog stranca koji mi se osmehuje. Ne želim da mu verujem, ne želim čak ni da čujem to što mi govori, ali on se ne zaustavlja. „Imala si nezgodu“, kaže mi. „Veoma gadnu nezgodu. Pretrpela si povredu glave. Imaš problem sa pamćenjem.“

„Pamćenjem čega?“, kažem, a u sebi mislim – *sigurno ne svih dvadeset i pet proteklih godina?* „Pamćenjem čega?“

On ponovo kreće prema meni, približavajući mi se kao nekoj preplašenoj životinjici. „Svega“, kaže mi. „Ponekad svega još od vremena kada si imala dvadesetak godina, a ponekad i pre toga.“

Mozak počinje da mi radi, ispunjen datumima i godinama. Ne želim da pitam, ali znam da moram. „Kada... kada mi se desila ta nezgoda?“

On me gleda, a na licu mu se nazire mešavina saosećanja i straha.

„Kada si imala dvadeset i devet.“

Sklapam oči. Iako moj um pokušava da odbaci te podatke, negde u sebi znam da je sve to istina. Ponovo čujem sebe kako plačem i dok plačem stojeći na pragu ovaj čovek zvani Ben mi prilazi. Osećam ga pokraj sebe i ne mičem se dok stavlja ruku oko moga struka, i ne odupirem se kada me privlači u naručje. Grli me. Zajedno se blago njišemo, i ja shvatam da mi je taj pokret odnekud poznat. Osećam se bolje.

„Volim te, Kristina“, kaže mi i mada znam da bih i ja njemu trebalo da kažem da ga volim, ipak ništa ne govorim. Kako bih ga mogla voleti? Pa on je

Pre nego što zaspim

stranac. Ništa mi nije jasno. Toliko toga želim da saznam. Kako sam dospela tu, kako sam uspela da preživim? Ali ni sama ne znam kako da ga pitam.

„Bojim se“, kažem.

„Znam“, odgovara mi. „Znam. Ali ne brini, Kris. Ja te pazim. Uvek ću paziti na tebe. Sve će biti u redu. Veruj mi.“

Kaže mi da će mi pokazati kuću. Osećam se smirenije. Obukla sam gaćice i neku staru majicu kratkih rukava koju mi je dao, pa sam se ogrnula bade-mantilom. Odlazimo do stepeništa. „Kupatilo si već videla“, kaže mi, pa otvara susedna vrata. „Ovo je radna soba.“

Unutra se nalazi stakleni radni sto i na njemu nešto za šta pretpostavljam da je računar, mada izgleda sumanuto malo, gotovo kao neka igračkica. Pokraj stola je ormar sa kartotekom metalno sive boje, a iznad njega tabla za pisanje. Sve je čisto i uredno. „Ponekad tu radim“, kaže mi zatvarajući vrata. Odlazimo na drugu stranu hodnika gde on otvara još jedna vrata. Unutra je krevet, toaletni stočić i još garderobera. Izgleda gotovo istovetno kao soba u kojoj sam se probudila. „Ponekad tu spavaš“, kaže mi, „kada ti tako dođe. Ali obično ne voliš da se budiš sama. Uplašiš se kada ne možeš da shvatiš gde se nalaziš.“ Klimam glavom. Osećam se kao potencijalna stanarka koju sprovede po novom stanu. Potencijalna cimerka. „Hajdemo dole.“

Krećem dole za njim. Pokazuje mi dnevnu sobu sa smeđim kaučem i odgovarajućim foteljama i sa nekim ravnim monitorom okačenim na zid, za koji mi kaže da je televizor a onda i trpezariju i kuhinju. Ništa mi ne deluje poznato. Ništa ne osećam, čak ni dok gledam u uramljenu sliku nas dvoje na jednoj od polica. „Pozadi je i bašta“, kaže mi, pa bacam pogled kroz staklena vrata u kuhinji. Tek je krenulo da sviće, noćno nebo je počelo da poprима mastiljavoplavu boju, pa mogu da nazrem obrise nekog velikog drveta, kao i šupu u samom dnu malene bašte – i ništa više. Shvatam da ne znam čak ni u kom se delu sveta nalazimo.

„Gde smo?“, kažem mu.

Stao je iza mene i vidim naše odraze u staklu. Ja. I moj muž. Sredovečni ljudi.

„U severnom delu Londona“, odgovara mi, „u Krauč Endu.“

Odmičem se. Polagano me obuzima panika. „Isuse“, kažem, „ne znam čak ni gde živim...“

Uzima me za ruku. „Ne brini. Biće sve u redu.“ Okrećem se prema njemu, očekujući da mi kaže kako, kako će to sve biti u redu, ali on čuti. „Da ti pristavim jutarnju kaficu?“

Na tren osećam prezir prema njemu, ali mu onda kažem: „Da, da, molim te.“ On puni džezvu. „Bez mleka, molim te“, kažem mu, „i bez šećera.“

„Znam“, kaže mi smešeći se. „Može i dvopek?“

Kažem mu da može. Mora da zna toliko toga o meni, ali mi ovo ipak liči na jutro nakon usputnog seksa: doručak sa strancem u njegovom domu, procenjivanje pogodnog momenta da pobegnem i vratim se svojoj kući.

Ali u tome je i razlika. Ovo navodno *jeste* moja kuća.

„Mislim da bih mogla da sednem“, kažem mu, a on me pogleda.

„Idi i sedi u dnevnu sobu“, kaže mi. „Doneću ti doručak za par minuta.“

Izlazim iz kuhinje.

Nekoliko trenutaka kasnije, Ben dolazi za mnom i pruža mi neku knjigu. „Ovo je album“, kaže mi, „mogao bi ti pomoći.“ Uzimam ga od njega. Uvijen je u neku plastiku koja bi trebalo da liči na izlizani kožni povež, ali ne izgleda tako, i oko sebe ima crvenu traku vezanu u nepravilnu mašnu. „Sad ću ja za minut“, kaže mi i izlazi iz sobe.

Spuštam se na kauč. Osećam teški album u krilu. Posmatrajući ga osećam se kao neko njuškalo. Podsećam sebe da je to što se krije u njemu vezano za mene i da mi ga je dao moj muž.

Odvezujem mašnu i nasumice ga otvaram. Slika mene i Bena, ali na njoj izgledamo mnogo mlađe.

Naglo ga zatvaram. Prelazim rukama preko poveza, pomeram prstima ivice stranica. *Ovo sigurno radim svakoga dana.*

Ali ne mogu to ni da zamislim. Uverena sam da je došlo do neke greške, ali znam da je to nemoguće. Dokazi su tu – gore u ogledalu, tu

u borama na ovoj ruci koja preda mnom miluje ovaj album. Ja nisam ona osoba za koju sam mislila da jesam kada sam se jutros probudila.

Ali ko to uopšte beše, mislim se. Kada sam ja uopšte bila ta osoba koja se probudila u krevetu nekog stranca razmišljajući o tome kako da pobjegne? Sklapam oči. Osećam se kao da lebdim. Nesputana. U opasnosti da se izgubim.

Moram da pronađem neko uporište. Sklapam oči pokušavajući da se usredsredim na nešto, na bilo šta samo da je opipljivo. Ništa ne pronalazim. Tolike godine mog života, mislim se, nekud su nestale.

Ovaj će mi album reći ko sam, ali ne želim da ga otvorim. Bar ne za sada. Hoću malo da sedim tu, bez prošlosti. Ni na nebu ni na zemlji, balansirajući između mogućnosti i činjenica. Plašim se da otkrijem sopstvenu prošlost. Sve što sam postigla, i sve što nisam.

Ben se ponovo pojavljuje i spušta poslužavnik ispred mene. Dvopek, dve šolje kafe i bokalčić sa mlekom. „Jesi dobro?“, kaže. Klimnem glavom.

Seda pokraj mene. Obrijao se i obukao pantalone, košulju i kravatu. Sada više ne izgleda kao moj otac. Sada izgleda kao neko ko radi u banci ili u nekoj kancelariji. Pa i nije tako loše, mislim se, ali odmah potiskujem tu misao iz glave.

„I svaki dan nam je ovakav?“, kažem. On spušta parče dvopeka na tanjir i maže ga maslacem.

„Manje-više“, kaže mi. „Hoćeš?“ Odmahujem glavom i on uzima za logaj. „Izgleda da si u stanju da čuvaš podatke dok si budna“, kaže mi, „ali čim odeš na spavanje većina toga nestane. Sve u redu sa kafom?“

Kažem mu da jeste, a on mi uzima album iz ruku. „Ovo je neka vrsta spomenara“, kaže mi otvarajući ga. „Pre par godina smo imali požar, pa smo izgubili dosta starih slika i stvari, ali se nešto od toga ipak sačuvalo.“ Pokazuje mi prvu stranicu. „Ovo je tvoja diploma“, kaže mi. „A evo i tvoje slike na dan diplomiranja.“ Gledam u sliku koju mi pokazuje: nasmehana sam, škiljim očima prema suncu, a na sebi imam crni ogrtač i filcanu kapu sa zlatnom kićankom. Odmah iza mene stoji muškarac u odelu i kravati, ali mu je glava na drugu stranu.

„To si ti?“, pitam.

Osmehuje mi se. „Ne. Ja nisam diplomirao u isto vreme kada i ti. Tada sam još studirao. Hemiju.“

Gledam ga. „Kada smo se venčali?“

Okreće se prema meni, pa mi uzima ruke u svoje. Iznenaduje me njegova gruba koža, verovatno sam navikla na onu meku iz mladosti. „Godinu dana nakon što si doktorirala. Tada smo se već nekoliko godina zabavljali, ali si ti, to jest oboje, oboje smo hteli da sačekamo da završiš sve studije.“

To ima smisla, pomislim, mada isuviše razborito za mene. Pitam se da li sam uopšte želela da se udam za njega.

Kao da mi je pročitao misli, on kaže: „Bili smo veoma zaljubljeni.“ Pa onda dodaje: „I još uvek smo.“

Ne znam šta da mu kažem. Osmehujem se. On uzima gutljaj kafe, pre nego što će ponovo pogledati u album u krilu. Lista nekoliko stranica.

„Studirala si engleski“, kaže. „Potom si, nakon diplomiranja, imala nekoliko poslova. Nepovezane stvari. Radila si kao sekretarica. Pa u prodaji. Nisam siguran da si zapravo i znala šta bi želela da radiš. Ja sam napustio fakultet nakon osnovnih studija, pa sam prošao obuku za nastavnika. Par godina sam se mučio, ali sam onda dobio unapređenje i tako smo završili tu gde smo.“

Osvrćem se po dnevnoj sobi. Otmena je, udobna. Očito je da smo srednja klasa. Na zidu iznad kamina stoji uramljena slika neke šume, a na dasci iznad ognjišta stoje porcelanske figurice i sat. Pitam se da li sam mu pomagala u izboru ukrasa.

Ben nastavlja: „Predajem u obližnjoj srednjoj školi. Sada sam već i šef jednog od odseka.“ To je rekao bez trunke ponosa.

„A ja?“, kažem, mada zapravo već znam jedini mogući odgovor. Steže mi ruku.

„Morala si da napustiš posao. Nakon nezgode. Sada ništa ne radiš.“ Mora da je osetio moje razočaranje. „A ni ne moraš. Ja fino zarađujem. Snalazimo se. Dobro nam je.“

Sklapam oči i stavljam ruku na čelo. Sve mi je ovo pomalo i previše, i želela bih da učuti. Osećam se kao da mogu da obradim samo određenu količinu podataka i da ću na kraju prasnuti ako nastavi da dodaje nove i nove.

Pa, šta onda radim ceo dan?, dođe mi da kažem, ali ne kažem ništa u strahu od odgovora.

On dovršava dvopek i odnosi poslužavnik u kuhinju. Vrativši se, na sebi ima i mantil.

„Moram da krenem na posao“, kaže mi. Osećam kako se grčim.

„Ne brini“, kaže mi, „bićeš dobro. Pozvaću te. Obećavam. Ne zaboravi da današnji dan nije ni po čemu drugačiji od bilo kog drugog dana. Bićeš dobro.“

„Ali...“, kažem.

„Moram da idem“, kaže mi. „Žao mi je. Pokazaću ti par stvari koje će ti možda biti potrebne pre nego što krenem.“

U kuhinji mi pokazuje gde se šta nalazi u ormarima, pokazuje mi nešto preostale hrane u frižideru koju mogu da pojedem za ručak, kao i belu tablu prišrafljenu za zid, sa crnim markerom privezanim za parče užeta. „Ponekad ti tu ostavim poruku“, kaže mi. Vidim da je na njoj ispisao reč *petak* urednim, skladnim velikim slovima, a ispod nje *Veš? Šetnja? (ponesi telefon!) TV? Ispod reči Ručak* pribeležio je da je u frižideru ostalo malo lososa, pa je dodao i reč *Salata?*. Na kraju je napisao kako bi trebalo da se vrati kući do šest. „Imaš i rokovnik“, kaže mi. „U torbi ti je. U zadnjem delu su ti ispisani važni telefoni i naša adresa za slučaj da se izgubiš. A imaš i mobilni...“

„Imam šta?“, kažem.

„Telefon“, kaže mi. „Bežični. Možeš ga svuda koristiti. Van kuće, bilo gde. U torbici ti je. Ne zaboravi da ga ponesesh sa sobom ako budeš izlazila.“

„U redu“, kažem mu.

„Važi“, kaže. Odlazimo do hodnika, gde on uzima izlizanu kožnu mušku torbu koja stoji pokraj vrata. „Odoh ja, onda.“

„Važi“, kažem mu. Nisam sigurna šta bih mu još rekla. Osećam se kao dete koje ne ide u školu, pa ostaje samo kod kuće dok su mu roditelji na poslu. *Ništa ne diraj*, zamišljam kako mi i to kaže. *Ne zaboravi da popiješ lek.*

Prilazi mi. Ljubi me u obraz. Ja ga ne zaustavljam, ali mu ni ne uzvraćam poljubac. Okreće se prema ulaznim vratima i samo što ih nije otvorio, kada se naglo zaustavlja.

„Oh!“, kaže okrenuvši se ponovo prema meni. „Zamalo da zaboravim!“ Odjednom zvuči usiljeno, sa izveštačenim poletom u glasu. Previše se trudi da zvuči prirodno, ali je očigledno da se neko vreme pripremao za ono što će mi reći.

A na kraju i ne ispada tako strašno kao što sam se uplašila. „Otputovaćemo večeras“, kaže mi. „Samo na vikend. Godišnjica nam je, pa mi je palo na pamet da nam nešto rezervišem. Ne smeta ti?“

Odmahujem glavom. „Zvuči lepo“, kažem mu.

Osmehuje mi se i deluje kao da mu je laknulo. „Eto, nešto čemu se možeš radovati? Malko morskog vazduha? Prijaće nam sigurno.“ Okreće se prema vratima, pa ih otvara. „Pozvaću te kasnije?“, kaže mi. „Da vidim kako ti ide.“

„Važi“, kažem, „nazovi slobodno.“

„Volim te, Kristina“, kaže mi, „nemoj to nikada da zaboraviš.“

Zatvara vrata za sobom, a ja se okrećem. Vraćam se u kuću.

Sredina je prepodneva, a ja sedim u fotelji. Posuđe je oprano i uredno poslano na sušilicu, a veš je u mašini. Zadala sam sebi posla.

Ali sada se osećam isprazno. Ben je rekao istinu. Uopšte nemam sećanja. Nikakva. Nema nijedne jedine stvari u ovoj kući za koju se sećam da sam je ranije videla. Ni jedne jedine fotografije, ni od onih oko ogledala, niti od onih iz spomenara što stoji preda mnom, koja bi mi prizvala sećanje na trenutak kada je slikana, ne sećam se ni jednog jedinog momenta provedenog sa Benom, sem onih koji su se desili od kada sam ga jutros videla. Glava mi deluje potpuno prazno.

Sklapam oči i pokušavam da se na nešto usredsredim. Na bilo šta. Na jučerašnji dan. Na prošli Božić. Na bilo koji Božić. Na svoje venčanje. Ali nema ničega.

Ustajem. Krećem se po kući, od sobe do sobe. Polagano. Lelujam poput utvare, dopuštajući da mi ruke klize po zidovima, stolovima, stranicama nameštaja, ali ništa od toga zapravo ne dodirujem. *Kako sam dospela u ovo stanje?*, mislim se. Zagledam se u tepihe, u šare na ćilimima, u porcelanske figurice na ploči iznad kamina i ukrasne tanjire poslagane